

HERMANN HESSE

Όλα όσα πρέπει
να γνωρίζεις
για το έργο του
μεγάλου Γερμανού
νομπελίστα

ΓΙΑ ΚΑΘΕ

ΑΝΗΣΥΧΟ

ΠΝΕΥΜΑ,

ΓΙΑ ΚΑΘΕ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ

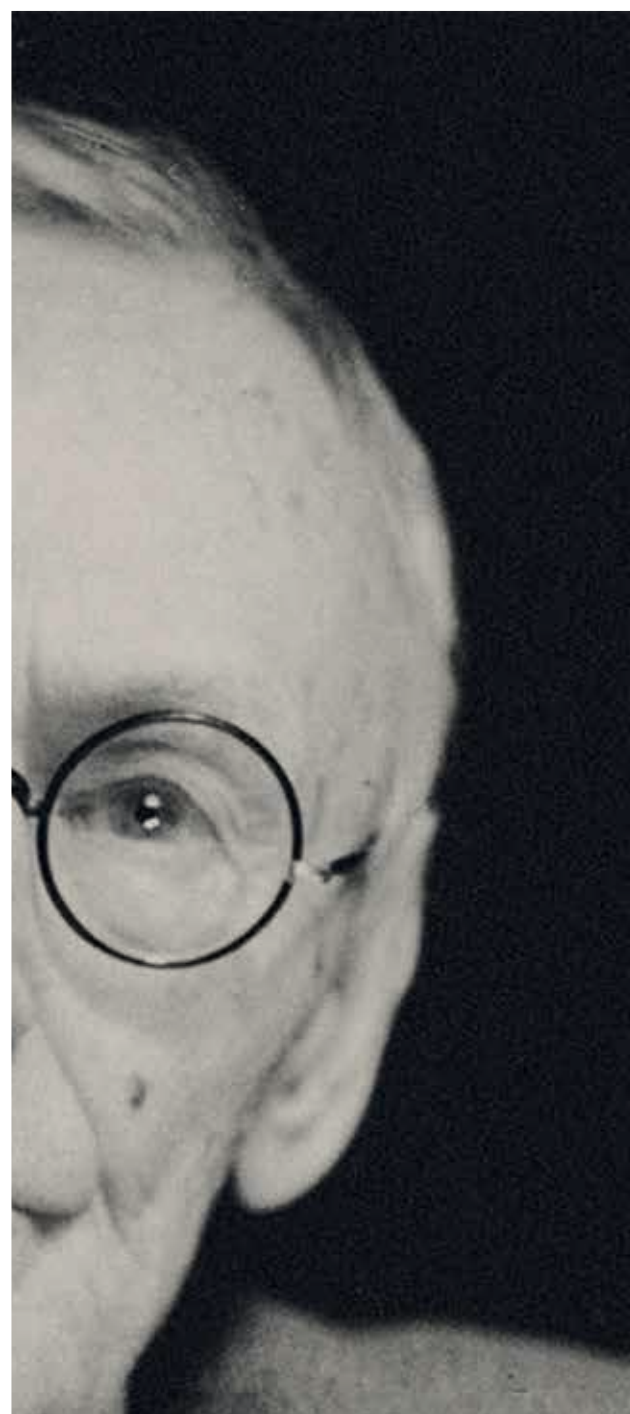
ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗ

**ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ HERMANN HESSE
ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ**

ΜΕ ΝΕΟ, MINIMAL ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ •
ΝΕΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ • ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ
ΥΛΙΚΟ • ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
• ΚΑΤΑΤΟΠΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΚΑΙ
ΜΕΛΕΤΗΤΗ ΤΟΥ, ΦΟΛΚΕΡ ΜΙΧΕΛΣ

diòπτρα

HERMANN HESSE

Ένας ποιητής της ψυχής

Στην καρδιά του 20ού αιώνα, ένας Γερμανός συγγραφέας, ο Hermann Hesse, ξεχώρισε ως μια φωνή που ψιθύριζε μυστικά. Μ' έναν δικό του, ξεχωριστό τρόπο, έγραψε ιστορίες για την αναζήτηση της αλήθειας, της αυτογνωσίας και της πνευματικής αφύπνισης.

Ο Hesse δεν ήταν απλώς ένας συγγραφέας, αλλά ένας αληθινός σύντροφος για τους αναγνώστες του. Στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου εξέφρασε με θάρρος την αποστροφή του για τον παραλογισμό της σύγκρουσης, ενώ ίδρυσε στη Βέρνη ένα κέντρο για την ανακούφιση των Γερμανών αιχμαλώτων, στέλνοντάς τους χιλιάδες βιβλία. Γνωστός για την αγάπη του προς τη νεολαία, απαντούσε πάντα με ειλικρίνεια και στοργή στις επιστολές των νεαρών θαυμαστών του, προσφέροντας καθοδήγηση και παρηγοριά σε όσους αναζητούσαν το δικό τους μονοπάτι.

Οι ιστορίες του Hesse δεν είναι απλές αφηγήσεις, αλλά ταξίδια αυτογνωσίας. Ένας οδηγός που μας καλεί να αμφισβητήσουμε τα όρια της πραγματικότητας, μας καλεί να δούμε την αλήθεια πίσω από τις μαγικές εικόνες, να ανακαλύψουμε την πραγματική φύση της αφήγησης. Με μια κριτική ματιά προς τις συμβάσεις της κοινωνίας, αναζήτησε τη μοναδικότητα του ατόμου και την ελευθερία του πνεύματος.

Ο Hesse ήταν ένας άνθρωπος γεμάτος αντιθέσεις, όπως όλα τα μεγάλα μυαλά της ιστορίας. Σε όλη του τη ζωή προσπαθούσε να κατανοήσει τον κόσμο, να αμφισβητήσει τα δεδομένα και να ανακαλύψει την

εσωτερική γαλήνη. Εμπνευσμένος από τις ανατολικές φιλοσοφίες και θρησκείες, αναζητούσε την προσωπική αλήθεια, πιστεύοντας πως η απάντηση βρίσκεται μέσα μας και όχι σε εξωτερικούς δασκάλους ή δόγματα.

Προσπάθησε ακούραστα να κατανοήσει το μυστήριο της ζωής. Με την πένα του απέσπασε από τις σκιές τις βαθύτερες ανησυχίες της ανθρώπινης ψυχής. Δεν δίστασε να αναμετρηθεί με τις αντιφάσεις της ζωής, να μας δείξει την ομορφιά και τη σκληρότητα, την αλήθεια και το ψέμα, την ελπίδα και την απελπισία.

Ο Hesse, ως ένας ποιητής της ψυχής, μας καλεί μέσα από τις λέξεις του να αφυπνιστούμε, να αναζητήσουμε, να αγαπήσουμε και να γίνουμε οι δημιουργοί του δικού μας πεπρωμένου.

Ελπίζουμε να απολαύσετε τις νέες εκδόσεις των έργων του.

Η ομάδα των εκδόσεων
Διόπτρα

“

Είμαστε τώρα
στο σωστό
μονοπάτι;
Πλησιάζουμε
τη γνώση;
Πλησιάζουμε
τη λύτρωση;
Ή κάνουμε
κύκλους –
εμείς που
πιστεύαμε
ότι θα
ξεφύγουμε
από τον
κύκλο;

Σιντάρτα, Hermann Hesse

”

Hesse

“

**Η τρέλα,
με μια ανώτερη
έννοια, είναι
η αρχή κάθε
σοφίας.**

”

άνθρωπος οφείλει να τις αναζητήσει μόνος του. Η υπαρξιακή κρίση, η αίσθηση της αποξένωσης και του κενού που βιώνουν συχνά οι ήρωές του απηχούν εντυπωσιακά τις αγωνίες και τις κρίσεις του σύγχρονου ανθρώπου.

Επίσης, ο Έσσε αμφισβήτησε με το έργο του τις κοινωνικές συμβάσεις και τα υλικά αγαθά, προβάλλοντας την αξία της ατομικής ελευθερίας. Ο Σιντάρτα, για παράδειγμα, ο νεαρός γιος του βραχμάνου, που εγκαταλείπει κοινωνική θέση και πλούτη για ν' αναζητήσει την αλήθεια του, και αγαπήθηκε τόσο και από την επαναστατημένη νεολαία του 1960, ή ο Κνουλπ, ο γοητευτικός αλήτης του που υπάρχει για να γεννά στους ανθρώπους «τη νοσταλγία της ελευθερίας», αποτελούν αγέραστα σύμβολα πνευματικής αφύπνισης.

Τέλος, ο Έσσε έχει μια βαθιά, λατρευτική σχεδόν, σχέση με τη φύση. Πάρα πολλοί ήρωές του, όπως ο Πέτερ Κάμεντσιντ, βρίσκουν σ' αυτήν καταφύγιο, ενώ ο τρόπος που αποτύπωσε τη φύση τόσο στα εκατοντάδες ζωγραφικά του έργα όσο και στα μυθιστορήματά του είναι απόλυτα εναρμονισμένος με το σημερινό, επιτακτικό αίτημα για μια οικολογική συνείδηση και σεβασμό στον πλανήτη μας.

Ο Έσσε υπήρξε επαναστάτης και στην προσωπική του ζωή;

Ο Έσσε υπερασπίστηκε την ατομικότητα και τις προσωπικές του επιλογές με κάθε κόστος. Η απόφασή του να μην ακολουθήσει τις θεολογικές σπουδές που επιθυμούσε η βαθιά θρησκευόμενη οικογένειά του ήταν η πρώτη μεγάλη κρίση της ζωής του. Η απόφασή του να αντιταχθεί στο μιλιταριστικό πνεύμα που σάρωνε την πατρίδα του και όλη την Ευρώπη στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο έγινε αιτία να κατηγορηθεί ως προδότης, ενώ αργότερα, αντιτασσόμενος στον ναζισμό επέλεξε να απομακρυνθεί για πάντα από τη Γερμανία.

Το κεντρικό αυτό ζήτημα που διατρέχει το έργο και τη ζωή του θα συγκινεί πάντα τους νέους ανθρώπους που «ανακαλύπτουν» εξ αρχής τον Έσσε και τον κάνουν «δικό» τους στη διαδικασία της αμφισβήτησης των αξιών που τους παραδίδονται και της αναζήτησης της δική τους αλήθειας.

Ποιος είναι ο Hermann Hesse;

Ο Χέρμαν Έσσε (1877-1962) ανήκει στους σημαντικότερους συγγραφείς του 20ού αιώνα. Τιμήθηκε το 1946 με το Νόμπελ Λογοτεχνίας και μέχρι σήμερα έχει μεταφραστεί σε πάνω από 70 γλώσσες και τα έργα του έχουν πουλήσει συνολικά 150 εκατομμύρια αντίτυπα. Δύσκολα θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για τη λογοτεχνία του 20ού αιώνα, χωρίς να συμπεριλάβει τον συγγραφέα των πασίγνωστων έργων *Σιντάρτα*, *Ντέμιαν*, *Ο Λύκος της Στέπας*, *Νάρκισσος* και *Χρυσόστομος* και *Το Παιχνίδι με τις χάντρες*.

Τι είναι, όμως, αυτό που κάνει το έργο του Έσσε τόσο δημοφιλές; Και κυρίως τι το καθιστά επίκαιρο και σήμερα;

Ο Έσσε έβαλε στο κέντρο του έργου του ένα θέμα διαχρονικό και πανανθρώπινο: την αναζήτηση ταυτότητας. Ο Έσσε υποστήριξε ότι ο δρόμος αυτός είναι πάντα ατομικός και μοναχικός, η «φώτιση», η αυτογνωσία, δεν μπορούν ποτέ να διδαχτούν, κάθε

**ΓΙΑΤΙ
Η ΕΣΣΕ,
ΓΙΑΤΙ
ΣΗΜΕΡΑ;**

Η επανέκδοση των βιβλίων του Έσσε, σε νέες μεταφράσεις και με μια συνολικά φροντισμένη έκδοση, με σύγχρονα minimal εξώφυλλα και συνοδευτικό υλικό, όπως σχεδιάσματα, ανέκδοτα αποσπάσματα και κατατοπιστικά κείμενα από τον Φόλκερ Μίχελς (τον Γερμανό μελετητή και επιμελητή της έκδοσης των Απάντων του), φιλοδοξεί να ανοίξει ξανά τη συζήτηση για τον συγγραφέα που το έργο του, όπως όλα τα κλασικά έργα, έχει ακόμη πολλά να μας πει για τα αιώνια ερωτήματα της ανθρώπινης ύπαρξης.

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Όπως λέει ο Art Director της Διόπτρα, Γιώργος Παναρετάκης, σχετικά με τον σχεδιασμό των νέων εκδόσεων: «Αυτό που ζητήθηκε για τον Hesse είναι να τον επαναπροσδιορίσουμε στο σήμερα με στόχο αφενός να συστηθεί στο νεανικό κοινό και αφετέρου να απευθυνθεί με νέο αέρα σε όσους γνωρίζουν ήδη το έργο του. Ο σκοπός μου ήταν να σχεδιαστούν τα εξώφυλλα με πολύ απλές γραμμές και κατανοητά σύμβολα τα οποία σχετίζονται με την υπόθεση του εκάστοτε έργου. Τα χρώματα παραπέμπουν στη χρωματική παλέτα που χρησιμοποιούσε ο Hesse στους πίνακές του.

»Ο μίνιμαλ σχεδιασμός εκφράζει το όραμα της εποχής μας για βιωσιμότητα και λειτουργικότητα, και απαλλαγή από τα περιττά, ώστε να κάνουμε χώρο για αυτά που πραγματικά έχουν σημασία. Από την άλλη μεριά, τα έντονα, ζωηρά χρώματα εκφράζουν τη διαχρονική ανάγκη των νέων για ατομικότητα και προσωπική έκφραση. Στα εξώφυλλα χρησιμοποιήθηκαν, λοιπόν, τέτοια χρώματα, τα οποία όμως συνδυάστηκαν με πιο κλασικά στοιχεία, όπως π.χ. η σαφής διαίρεση του χώρου και τη neo-vintage τυπογραφία, ώστε το αποτέλεσμα να είναι ισορροπημένο και να απευθύνεται σε περισσότερες από μία ηλικιακές ομάδες.

»Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, σε έναν κόσμο που βρίσκεται συνεχώς on-line, ο συνολικός σχεδιασμός της σειράς βοηθάει στην εστίαση και την κάνει να ξεχωρίζει σε ένα περιβάλλον με υπερβολικά πολλά ερεθίσματα».

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η γέννηση

2 Ιουλίου 1877

Γέννηση του Hermann Hesse στην πόλη Καλβ της Βυρτεμβέργης. Ο πατέρας του ήταν ιεραπόστολος και ο παππούς του από την πλευρά της μητέρας του γνωστός ινδολόγος.

1892

Εγκατέλειψε την ευαγγελική ιερατική σχολή της μονής Μάουλμπρον.

FOTO MARTIN HESSE © MARTIN HESSE ERBEN

Η πρώτη αναγνώριση

1904

Το μυθιστόρημα *Πέτερ Κάμεντσιντ* του χάρισε την αναγνώριση και την ευκαιρία να ζήσει στο εξής αποκλειστικά από τη συγγραφή.

1907

Συνεκδότης του περιοδικού *März* (Μόναχο), που αντιπολιτεύεται τον αυτοκράτορα της Πρωσίας Γουλιέλμο Β'.

1910

Γερτρούδη.

1911

Ταξίδι στην Ινδία.

1912

Ο Hesse εγκατέλειψε τη Γερμανία και εγκαταστάθηκε στη Βέρνη.

1914

Ροσχάλντε.

1915

Ίδρυση του Γερμανικού Συλλόγου Πρόνοιας για τους Αιχμαλώτους Πολέμου στη Βέρνη, τον οποίο ο Hesse διηύθυνε μαζί με τον Ρίχαρντ Βόλτερεκ ως το 1919 και μέσω του οποίου οργανωνόταν η αποστολή βιβλίων στους Γερμανούς αιχμαλώτους πολέμου σε άλλες χώρες.

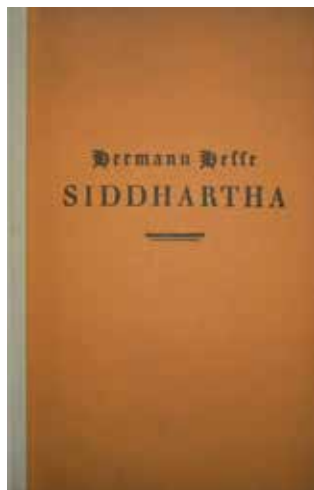
Εκδότης της Γερμανικής Εφημερίδας για τους Έγκλειστους, των Κυριακάτικων μηνυμάτων για Γερμανούς αιχμαλώτους πολέμου.

1915

Κνουλπ.

HERMANN HESSE © MARTIN HESSE ERBEN

Το Νόμπελ

1946

Τιμήθηκε με το Νόμπελ Λογοτεχνίας.

1919

Ντέμιαν, Μύθοι, Η επιστροφή του Ζαρατούστρα.

Ίδρυση και έκδοση του περιοδικού Νίνος νοσο, «Για τη νέα γερμανικότητα» (Λειψία, Βέρνη).

1922

Σιντάρτα.

1924

Πήρε την ελβετική υπηκοότητα.

Παντρεύτηκε τη Ρουτ Βέγκνερ.

1927

Ταξίδι στη Νυρεμβέργη, Ο λύκος της στέπας.

1930

Νάρκισσος και Χρυσόστομος.

1931

Παντρεύτηκε τη Νινόν Ντόμπλιν.

1943

Το Παιχνίδι με τις χάντρες.

Ο θάνατος

9 Αυγούστου του 1962

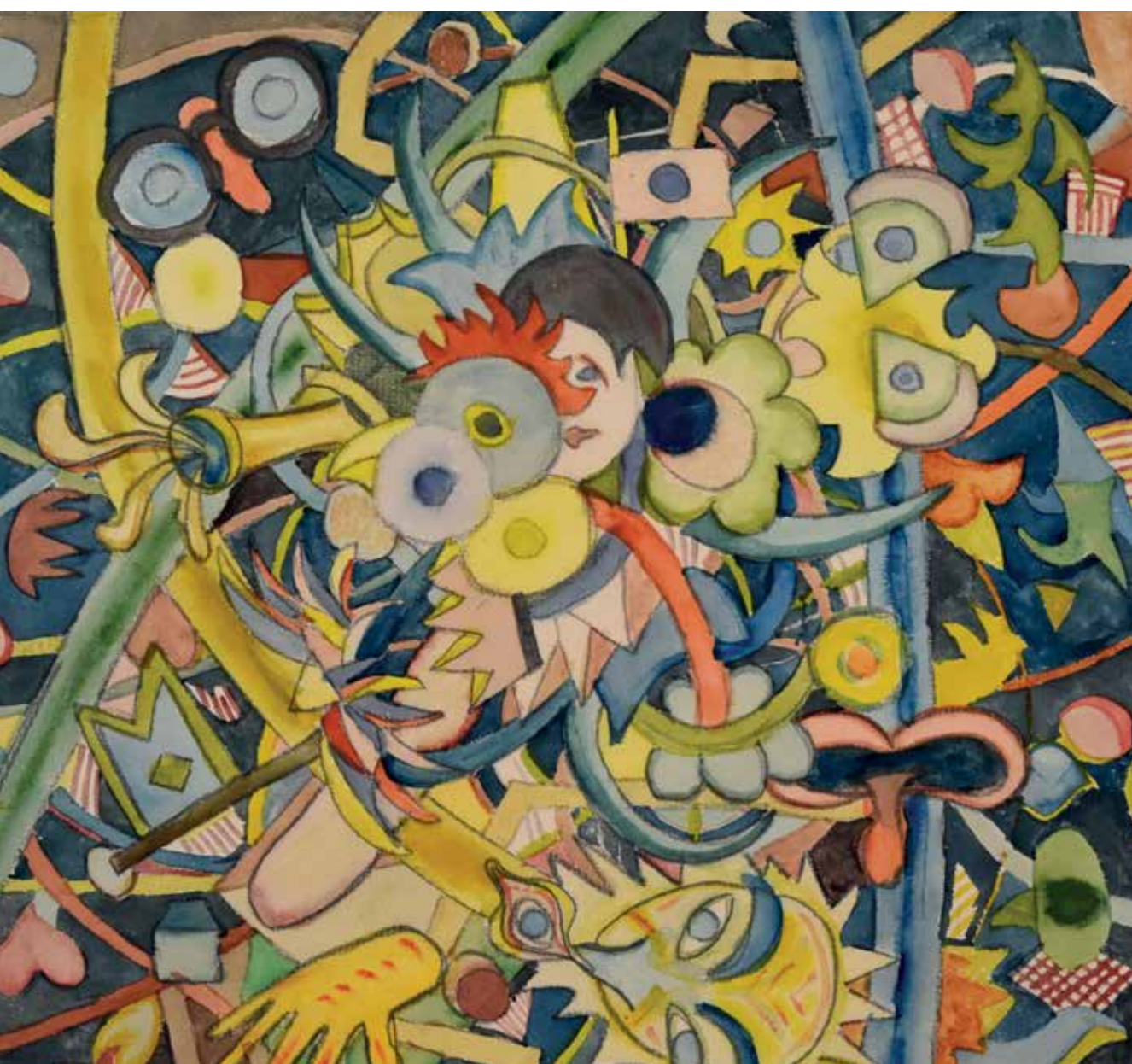
Πέθανε στο σπίτι του στην Ελβετία.

“

Όσο οι άνθρωποι θα παλεύουν ανάμεσα στην ανάγκη να είναι ο εαυτός τους και τη δυσκολία να το πετύχουν αυτό, ο Hesse θα παραμένει ζωντανός – πράγμα που είναι ακόμη καλύτερο, ίσως, από το να είσαι μεγάλος συγγραφέας.

THE NEW YORKER

”

HERMANN HESSE © MARTIN HESSE ERBEN

ΣΙΝΤΑΡΤΑ

Μετάφραση: **Μαρία Αγγελίδου - Άγγελος Αγγελίδης**

Ο Σιντάρτα, ο νεαρός γιος ενός πλούσιου βραχμάνου, εγκαταλείπει το πατρικό του για να αναζητήσει με κάθε τρόπο τη φώτιση... Το αθάνατο μυθιστόρημα του νομπελίστα Χέρμαν Έσσε, που αγαπήθηκε σε όλο τον κόσμο, ενέπνευσε γενιές αναγνωστών, συγγραφέων και στοχαστών, και παραμένει ένα από τα ωραιότερα έργα που γράφτηκαν ποτέ για την πορεία του ανθρώπου προς την πνευματική ολοκλήρωση.

Ο Χέρμαν Έσσε αφηγείται τη φανταστική ιστορία της ζωής του Βούδα -Σιντάρτα είναι το μικρό του όνομα- ο οποίος απελευθερώνεται από τα οικογενειακά και κοινωνικά δεσμά και προσπαθεί να βρει «ό,τι έχουν κοινό όλα τα δόγματα και όλες οι ανθρωπίνες μορφές ευσέβειας, ό,τι βρίσκεται υπεράνω εθνικών διαφορών, ό,τι πιστεύουν και τιμούν όλες οι φυλές κι όλα τα άτομα».

Το πόσο αυθεντικά είναι αφομοιωμένες σε αυτό το ινδικό παραμύθι οι βουδιστικές και ταοϊστικές ιδέες φαίνεται όχι μόνο στιλιστικά στη ρυθμική εκφορά των λόγων του Βούδα, αλλά και από την τεράστια αποδοχή του βιβλίου στις ασιατικές χώρες, όπου έχει πουλήσει εκατομμύρια αντίτυπα. Η μεγάλη εξοικείωση του Έσσε με τις πολιτιστικές παραδόσεις της Ινδίας και την αρχαία κινεζική φιλοσοφία του Λάο Τσε τον βοήθησε να αποδώσει το πολύπλοκο με τόσο απλό και σωστό τρόπο.

“

Σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο όπου η αναζήτηση της αλήθειας μοιάζει χαμένο παιχνίδι, ο ιδεαλισμός και το μήνυμα του Σιντάρτα, η κατάκτηση, δηλαδή, της αυθεντικής ατομικής φωνής και ταυτότητας και η πνευματική αφύπνιση που αυτή προϋποθέτει είναι στοιχεία που πάντα θα κερδίζουν τους ανήσυχους αναγνώστες.

Ματίνα-Ιωάννα Κυριαζοπούλου,
The Books' Journal

”

ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ

Μετάφραση: **Ειρήνη Γεούργα**

Στα απομνημονεύματά του ο διάσημος συνθέτης Κουν αφηγείται τον άτυχο έρωτά του για την όμορφη Γερτρούδη. Την ερωτεύεται με την πρώτη ματιά, αλλά εκείνη θα αγαπήσει τον φίλο του τον Χάινριχ, έναν γοητευτικό, παρορμητικό τραγουδιστή της όπερας... Ο νομπελίστας Χέρμαν Έσσε μιλά για τον έρωτα, τη φιλία, την έμπνευση και τη νιτσεϊκή θεωρία για τη γένεση της τέχνης σε ένα μυθιστόρημα πλημμυρισμένο μουσική.

Το μυθιστόρημα *Γερτρούδη* του Χέρμαν Έσσε ολοκληρώθηκε μετά από πολλές απόπειρες το 1909 και εκδόθηκε έναν χρόνο αργότερα. Εξιστορεί την πορεία ενός μουσικού με μεγάλο ταλέντο στη σύνθεση, το οποίο ανθεί υπό την πίεση που του ασκούν η αναπηρία του και ο έρωτας. «Πραγματεύεται ταυτόχρονα τη δύσκολη για τον γνήσιο καλλιτέχνη ισορροπία ανάμεσα στην αγάπη για τον κόσμο και την επιθυμία φυγής από αυτόν, ανάμεσα στην ικανοποίηση και τη δίψα». Με αυτόν τον τρόπο περιέγραψε ο συγγραφέας το έργο του και πρόσθεσε: «Εκ πρώτης όψεως δεν πρόκειται για σπουδαία ιστορία, από ψυχολογικής απόψεως, όμως, είναι».

ΡΟΣΧΑΛΝΤΕ

Μετάφραση: **Δέσποινα Κανελλοπούλου**

Ο Γιόχαν Βέραγκουτ είναι ένας επιτυχημένος και πλούσιος ζωγράφος, αλλά δυστυχεί, κι αυτός και η σύζυγός του η Αντέλε, σ' έναν γάμο χωρίς αγάπη. Οι δυο τους ζουν ουσιαστικά χωριστά στην όμορφη εξοχική κατοικία τους, το Ροσχάλντε. Εκείνη στην κυρίως έπαυλη, εκείνος απομονωμένος στο υποστατικό που έχει μετατρέψει σε ατελιέ - δυο ξένοι που τους κρατούν ενωμένους μόνο οι συμβάσεις και η αγάπη για τον μικρότερο γιο τους, τον Πιερ.

Η αδυναμία του Γιόχαν στον μικρό του γιο και ο φόβος του μήπως χάσει κάθε σταθερότητα στη ζωή του τον κρατούν αιχμάλωτο στο Ροσχάλντε. Όσπου η μοίρα χτυπά μ' έναν απροσδόκητο τρόπο την πόρτα του...

Ένα μυθιστόρημα σε μεγάλο βαθμό αυτοβιογραφικό, όπου ο νομπελίστας Χέρμαν Έσσε διοχετεύει τη θλίψη από τον δικό του αποτυχημένο γάμο, θέτοντας ταυτόχρονα ένα ευρύτερο ερώτημα: Μπορεί ένας καλλιτέχνης, ένας στοχαστής, να ζήσει όπως οι υπόλοιποι άνθρωποι, με τις χαρές και τις λύπες μιας συνηθισμένης ζωής ή είναι καταδικασμένος στην παντοτινή μοναξιά της δημιουργίας;

Σ' ένα μεσαιωνικό μοναστήρι, δυο νεαροί άνδρες συνδέονται με φιλία παρά τους ολότελα διαφορετικούς χαρακτήρες τους. Ο ένας, ο δάσκαλος, είναι ο μοναχός Νάρκισσος, που τον γεμίζει η απομόνωση και η πνευματική ζωή. Ο άλλος είναι ο αγαπημένος του μαθητής, ο Χρυσόστομος, που νιώθει φυλακισμένος στο μοναστήρι και φεύγει για να γνωρίσει τον κόσμο και τον έρωτα. Ο Χρυσόστομος θα ζήσει τη ζωή του περιπλανώμενου καλλιτέχνη, θα γνωρίσει απογοητεύσεις και κινδύνους, αλλά και την έκσταση. Όταν ξανασυναντηθούν με τον Νάρκισσο, οι διαφορές τους, διαφορές ανάμεσα στη σάρκα και το πνεύμα, την τέχνη και τη διάνοηση, το συναίσθημα και τη λογική, θα είναι ακόμη πιο έντονες. Αλλά η αγάπη που τους ενώνει θα είναι μεγαλύτερη από οτιδήποτε άλλο.

Ο νομπελίστας Hesse μιλάει για την αξεδιάλυτη σχέση του απολλώνιου και του διονυσιακού, αλλά και την ακατανίκητη δύναμη της φιλίας, αποτυπώνοντας ταυτόχρονα τη μεσαιωνική ζωή και τις παραδόσεις της Γερμανίας σ' ένα από τα πιο συναρπαστικά μυθιστορήματα που έγραψε ποτέ.

ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ ΚΑΙ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Μετάφραση: **Μαρία Αγγελίδου - Άγγελος Αγγελίδης**

ΠΕΤΕΡ ΚΑΜΕΝΣΙΝΤ

Μετάφραση: **Ειρήνη Γεούργα**

Ο Πέτερ Κάμεντσιντ, ένας νεαρός από ένα ορεινό χωριό της Ελβετίας, φεύγει από το σπίτι του για να σπουδάσει και ν' αναζητήσει νέες εμπειρίες. Ονειρεύεται να γνωρίσει τον κόσμο και να γίνει ποιητής. Ταξιδεύοντας στην Ιταλία και τη Γαλλία, όμως, ο Πέτερ απογοητεύεται βλέποντας παντού γύρω του τη δυστυχία. Οι προσπάθειές του στα γράμματα αποτυγχάνουν, οι έρωτές του τον προδίδουν κι αυτοί, ώσπου ο ιδεαλισμός του μετατρέπεται σε μια τεράστια απελπισία βουτηγμένη στο αλκοόλ. Θα μπορέσει να βρει ξανά την έμπνευση και την εμπιστοσύνη στους ανθρώπους;

Το πρώτο μυθιστόρημα του νομπελίστα Hesse, στο οποίο εισάγει πολλά από τα θέματα που θα τον απασχολήσουν σε όλο το έργο του, όπως την αναζήτηση ταυτότητας, την καλλιτεχνική δημιουργία και την αγάπη για τη φύση, γνώρισε αναπάντεχη επιτυχία, καθιερώνοντας τον νεαρό δημιουργό και δίνοντάς του τη δυνατότητα να αφοσιωθεί οριστικά στη συγγραφή.

ΚΝΟΥΛΠ

Μετάφραση: **Βασίλης Τσαλής**

Ο Κνουλπ, ένας γοητευτικός αλήτης, περιπλανιέται μένοντας εδώ κι εκεί σε φίλους που του προσφέρουν στέγη και τροφή. Δεν θέλει να βρει σταθερή δουλειά, δεν θέλει να δεθεί με κάποιον άνθρωπο ή τόπο. Θα εγκαταλείψει ακόμη και τον σύντροφο με τον οποίο περιπλανιούνται μαζί ένα καλοκαίρι, που ίσως να είναι ο ίδιος ο Χέρμαν Έσσε.

Ο Κνουλπ είναι μια ύπαρξη μοναχική, αλλά χαρούμενη και αυτάρκης. Κάτω από τον ανάλαφρο χαρακτήρα των περιπετειών του, όμως, κρύβεται η αγωνία ότι η ελευθερία του μπορεί να μην αξίζει και πολλά, ίσως ακόμη και να είναι ανήθικη. Κι έρχεται η στιγμή που θα μάθει αν σπατάλησε τη ζωή του ή αν αυτός ο ανέμελος βίος του πλάνητα πρόσφερε τελικά κάτι στους άλλους ανθρώπους...

Ένα αγέραςτο έργο για τη «νοσταλγία της ελευθερίας» από τον συγγραφέα του *Σιντάρτα* και του *Ντέμιαν*.

“

Ο Έσσε εξέφρασε την ενότητα που αναζητούσαν οι εραστές της εσωτερικής νηνεμίας, ενώ στο έργο του ανατρέχουν κατά κόρον όλοι όσοι αναζητούν κάτι διαφορετικό από τις αυστηρές θεωρητικές αρχές της ψυχανάλυσης.

Τίνα Μανδηλαρά, LiFO

”

Η ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΤΟ 1946

Καθώς ο Hesse δεν μπόρεσε να παρευρεθεί στην τελετή της απονομής του βραβείου Νόμπελ στο Δημαρχείο της Στοκχόλμης, στις 10 Δεκεμβρίου 1946, η ομιλία του διαβάστηκε από τον Henry Vallotton, Ελβετό πολιτικό και λόγιο.

Λυπούμαστε βαθύτατα που η ασθένεια κρατά τον Hermann Hesse στην Ελβετία. Αλλά οι σκέψεις του είναι μαζί μας και η ευγνωμοσύνη του μιλάει μέσα από αυτό το μήνυμα που μου ζήτησε να σας διαβάσω:

«Χαιρετίζοντας εγκάρδια και με σεβασμό την εορταστική σας συγκέντρωση, θα ήθελα πάνω απ' όλα να εκφράσω τη λύπη μου που δεν μπόρεσα να είμαι καλεσμένος σας αυτοπροσώπως, να σας χαιρετήσω και να σας ευχαριστήσω. Η υγεία μου ήταν πάντα εύθραυστη και έχω μείνει μόνιμα ανάπηρος από τα βάσανα των ετών από το 1933 που κατέστρεψαν το έργο της ζωής μου και με επιβάρυναν ξανά και ξανά με βαριά καθήκοντα. Αλλά το μυαλό μου δεν έχει ραγίσει και αισθάνομαι παρόμοια με εσάς και με την ιδέα που ενέπνευσε το Ίδρυμα Νόμπελ, η ιδέα ότι ο νους είναι διεθνής και υπερεθνικός, ότι δεν πρέπει να υπηρετεί τον πόλεμο και τον αφανισμό, αλλά την ειρήνη και τη συμφιλίωση.

Το ιδανικό μου, ωστόσο, δεν είναι η θόλωση των εθνικών χαρακτηριστικών, που θα οδηγούσε σε μια διανοητικά ομοιόμορφη ανθρωπότητα. Αντίθετα, είτε η ποικιλομορφία σε όλα τα σχήματα και τα χρώματα να ζήσει πολύ σε αυτή την αγαπημένη μας γη. Τι θαυμάσιο πράγμα είναι η ύπαρξη πολλών φυλών, πολλών λαών, πολλών γλωσσών και πολλών συμπεριφορών και απόψεων. Αν αισθάνομαι μίσος και ασυμβίβαστη εχθρότητα απέναντι σε πολέμους, κατακτήσεις και προσαρτήσεις, το κάνω για πολλούς λόγους, αλλά και επειδή τόσα πολλά οργανικά καλλιεργημένα, εξαιρετικά ατομικά, και πλούσια διαφοροποιημένα επιτεύγματα του ανθρωπίνου πολιτισμού έχουν πέσει θύματα αυτών των σκοτεινών δυνάμεων. Μισώ τους μεγάλους απλοποιητές και αγαπώ την αίσθηση της ποιότητας, της απaráμιλλης δεξιοτεχνίας και της μοναδικότητας. Ως ευγνώμων προσκεκλημένος και συνάδελφός σας, απευθύνω τους χαιρετισμούς μου στη Σουηδία, τη χώρα σας, τη γλώσσα και τον πολιτισμό της, την πλούσια και περήφανη ιστορία της και την επιμονή της στη διατήρηση και τη διαμόρφωση της ατομικής της φύσης.

Δεν έχω πάει ποτέ στη Σουηδία, αλλά εδώ και δεκαετίες πολλά καλά και ευγενικά πράγματα μου έρχονται από τη χώρα σας από εκείνο το πρώτο δώρο που έλαβα από αυτήν: είναι τώρα σαράντα χρόνια πριν και ήταν ένα σουηδικό βιβλίο, ένα αντίγραφο της πρώτης έκδοσης του Christ Legends με προσωπική αφιέρωση από τη Selma Lagerlöf. Κατά τη διάρκεια των ετών υπήρξαν πολλές πολύτιμες ανταλλαγές με τη χώρα σας, μέχρι που τώρα με εκπλήξατε με το τελευταίο μεγάλο δώρο. Επιτρέψτε μου να σας εκφράσω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη».

Πριν από την ομιλία, ο Sigurd Curman, Πρόεδρος της Βασιλικής Ακαδημίας Επιστημών, έκανε τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

«Ο Hermann Hesse συνέχισε τη μάχη του ενάντια σε αυτά τα μικρόβια της ψυχής στον τομέα της λογοτεχνίας. Προσπάθησε, στα στιλιστικά εξάισια ποιήματα και τις ιστορίες του, να μας δείξει τον τρόπο να βγούμε από αυτόν τον βούρκο. Φωνάζει σε όλους μας το σύνθημα του νεαρού Joseph Knecht στο Das Glasperlenspiel: “Transzendieren!”. Προχωρήστε, ανεβείτε ψηλότερα, κατακτήστε τον εαυτό σας! Γιατί το να είσαι άνθρωπος σημαίνει να υποφέρεις μια ανίατη δυαδικότητα, να έλκεσαι τόσο προς το καλό όσο και προς το κακό. Και μπορούμε να επιτύχουμε αρμονία και ειρήνη μόνο όταν έχουμε σκοτώσει τον εγωισμό μέσα μας.

Αυτό είναι το μήνυμα του Hesse προς τους ανθρώπους μιας ρημαγμένης εποχής, που αντηχεί με κραυγές αυτοδικαίωσης από Ανατολή και Δύση. Είναι κυρίως ως βαθύς φιλόσοφος και τολμηρός κριτικός της σύγχρονης περιόδου στις ιστορίες του που ο Hesse αξίζει το βραβείο Νόμπελ».

FOTO MARTIN HESSE © MARTIN HESSE ERBEN

Ανατολική Φιλοσοφία: Ο Hesse επηρεάστηκε βαθιά από τις πνευματικές παραδόσεις της Ανατολής, ιδιαίτερα τον Βουδισμό, τον Ινδουισμό και τον Ταοϊσμό. Το ενδιαφέρον του για αυτές τις φιλοσοφίες ξεκίνησε στις αρχές του 20ού αιώνα και έγιναν κεντρικά θέματα στα έργα του. Το μυθιστόρημά του *Σιντάρτα* (1922) είναι μια από τις πιο διάσημες εξερευνήσεις του για αυτές τις ιδέες, εστιάζοντας ιδιαίτερα στο ταξίδι προς τη φώτιση και την αυτοπραγμάτωση. Η επιρροή του Ινδουισμού και του Βουδισμού είναι εμφανής στην εστίαση του Hesse στην πνευματική αναζήτηση του ατόμου, τη φύση του πόνου και την επιδίωξη της εσωτερικής ειρήνης.

ΟΙ ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ HERMANN HESSE

Η σκέψη του Hesse διαμορφώθηκε από ένα μείγμα ανατολικής πνευματικότητας, ψυχολογίας του Jung, Ρομαντισμού, Γερμανικού Ιδεαλισμού, Νιτσεϊσμού και των δικών του προσωπικών εμπειριών.

Carl Jung: Ο Ελβετός ψυχαναλυτής και ψυχολόγος βάθους είχε πολύ σημαντική επιρροή στη σκέψη του Hesse, ιδιαίτερα στις ιδέες του για το ασυνείδητο, τη διαδικασία εξατομίκευσης και τη σημασία της αυτοεξερεύνησης. Ο Hesse εισήχθη στη Γιουνγκιανή ψυχολογία μέσα από τη δική του προσωπική εξερεύνηση του εαυτού και το βαθύ ενδιαφέρον του για τη διαδικασία της ψυχολογικής ολοκλήρωσης. Οι θεωρίες του Jung αντικατοπτρίζονται σχεδόν σε όλα τα έργα του Hesse, με σταθερά παρούσες τις εσωτερικές συγκρούσεις των ηρώων και τη δυαδικότητά τους. Μάλιστα ο Hesse και ο Jung αλληλογραφούσαν συχνά και για χρόνια. Οι επιστολές τους αποκαλύπτουν έναν αμοιβαίο σεβασμό, με τον Jung να αναγνωρίζει την ευαισθησία του Hesse σε ψυχολογικά και πνευματικά ζητήματα. Ο Hesse θαύμαζε τη βαθιά κατανόηση της ανθρωπίνης ψυχής από τον Jung, ενώ ο Jung εκτιμούσε την εξερεύνηση της ψυχής από τον Hesse στο λογοτεχνικό του έργο.

Ρομαντισμός: Ο Hesse επηρεάστηκε επίσης από το ρομαντικό κίνημα, ιδιαίτερα την έμφαση στη συναισθηματική και πνευματική εμπειρία του ατόμου, την κριτική της σύγχρονης κοινωνίας και τη σύνδεση με τη φύση. Αυτή η επιρροή φαίνεται πιο πολύ στα πρώιμα έργα του, όπου κυριαρχούν τα θέματα του ατομικισμού και της επιδίωξης της καλλιτεχνικής και προσωπικής ελευθερίας.

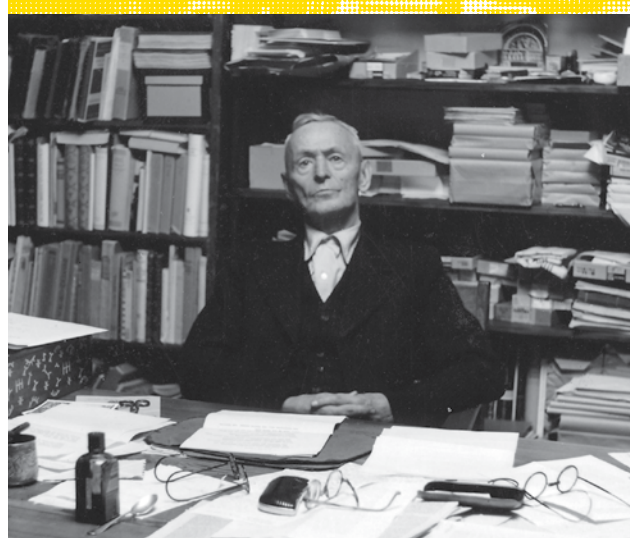

FOTO MARTIN HESSE © MARTIN HESSE ERBEN

Nietzsche & Γερμανικός ιδεαλισμός: Ο Hesse ήταν εξοικειωμένος με Γερμανούς φιλοσόφους όπως ο Φρίντριχ Νίτσε και ο Γκαίτε. Η υπαρξιακή φιλοσοφία του Νίτσε, ειδικά οι ιδέες του για τον Υπεράνθρωπο και η βούληση του ατόμου για εξουσία, έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των απόψεών του για την προσωπική ανάπτυξη και μεταμόρφωση. Ο Νίτσε παρότρυνε τα άτομα να υπερβούν τη μετριότητα της κοινωνίας και να αγκαλιάσουν τις μοναδικές δυνατότητές τους, ακολουθώντας ένα μονοπάτι αυτοκυριαρχίας και αυτουπέρβασης. Αυτή η ιδέα εμφανίζεται σε περίοπτη θέση στους χαρακτήρες του Hesse, οι οποίοι συχνά ξεκινούν ταξίδια αυτοανακάλυψης και προσωπικής μεταμόρφωσης.

Από την άλλη τα έργα του Γκαίτε, εστιάζουν σε μεγάλο βαθμό στην ιδέα της αυτοεξερεύνησης και της αναζήτησης νοήματος. Στον *Φάουστ*, ο Γκαίτε εξερευνά την ένταση μεταξύ της εγκόσμιας φιλοδοξίας και της πνευματικής εκπλήρωσης, ένα θέμα που αντιστοιχίζεται στην αναζήτηση του ίδιου του Hesse για προσωπική ταυτότητα και νόημα. Οι χαρακτήρες του, όπως π.χ. ο Σιντάρτα, βρίσκονται σε ταξίδια αυτοανακάλυψης, όπως ο Φάουστ. Είναι βέβαιο ότι ο Hesse επηρεάστηκε από την αντίληψη του Γκαίτε πως η πορεία προς την αυτοπραγμάτωση συχνά περιλαμβάνει εσωτερική σύγκρουση, μεταμόρφωση και εξερεύνηση των επιθυμιών και των περιορισμών του ατόμου.

Προσωπικές εμπειρίες: Οι εμπειρίες της ζωής του Hesse, συμπεριλαμβανομένων των αγώνων του με την κατάθλιψη, του χρόνου του σε ψυχιατρείο και των προσωπικών του αναζητήσεων για νόημα ζωής, είχαν άμεσο αντίκτυπο στην κοσμοθεωρία και τη γραφή του. Τα έργα του συχνά καταπιάνονται με θέματα της απομόνωσης, της αυτοανακάλυψης και της έντασης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας, αντανακλώντας τις δικές του εσωτερικές μάχες.

HERMANN HESSE ΚΑΙ ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Δύο μεγάλοι δημιουργοί με έργα διαχρονικά για τους αναγνώστες, που αναζητούν ελευθερία και αυθεντικότητα. Δύο βίοι παράλληλοι.

Γεννημένος το 1883 ο Καζαντζάκης και το 1877 ο Hesse. Και οι δύο συγγραφείς καταπιάστηκαν με το νόημα της ζωής, τη φύση του πόνου και το ταξίδι της ψυχής, την υπαρξιακή εξερεύνηση και την προσωπική ανάπτυξη.

Από τη μια πλευρά η εστίαση του Καζαντζάκη σε χριστιανικά θέματα, ενώ ταυτόχρονα γοητευόταν από τον Βουδισμό, κι από την άλλη πλευρά η εξερεύνηση των ανατολικών φιλοσοφιών από τον Hesse, δημιουργούν μια συνομιλία μεταξύ δυτικής και ανατολικής σκέψης. Αν και ριζωμένα σε συγκεκριμένα χρονικά και πολιτισμικά πλαίσια, τα έργα τους υπερβαίνουν τον χρόνο και τον τόπο, έχοντας απήχηση στους αναγνώστες παγκοσμίως.

Είναι πολύ γνωστή κι έχει αναλυθεί σε έκταση η επιρροή του Νίτσε πάνω στο σύστημα ιδεών του Καζαντζάκη όπως επίσης είναι γνωστή η επιρροή του μεγάλου φιλοσόφου πάνω στη σκέψη του Hesse.

Αντί αναλύσεων λίγα από τα λόγια των ίδιων:

Σε μια επιστολή (1916) προς τον ντανταϊστή ποιητή Hugo Ball, ο Hesse αναλογίστηκε τον αντίκτυπο που είχε ο Νίτσε πάνω του, ειδικά σε μια περίοδο προσωπικής κρίσης:

«Πρέπει να ευχαριστήσω τον Νίτσε που μου έδωσε μια γλώσσα για να μιλήσω στον εαυτό μου. Η απόρριψη της συμβατικής ηθικής, η επιμονή του στην ατομική ελευθερία και το κάλεσμά του να ζήσω αυθεντικά – αυτές οι ιδέες υπήρξαν καθοδηγητικά φώτα στους δικούς μου αγώνες και προσπάθειες να δημιουργήσω νόημα από το χάος».

Το 1942, ο Hermann Hesse έγραψε έναν πρόλογο για μια γερμανική έκδοση της Γέννησης της τραγωδίας του Νίτσε, όπου επαίνεσε το όραμα του Νίτσε για την τέχνη και τον ρόλο του ατόμου στη δημιουργία νοήματος.

Σε αυτόν τον πρόλογο, ο Hesse αναλογίστηκε τη βαθιά επίδραση που είχε πάνω του το πρώιμο έργο του Νίτσε, ειδικά την ιδέα της συμφιλίωσης των απολλώνιων και διονυσιακών πτυχών της ζωής:

«Το όραμα του Νίτσε για την τέχνη ως πηγή χάους και τάξης, ως τον τρόπο να φτάσουμε σε βαθύτερες αλήθειες για την ανθρώπινη κατάσταση, είχε βαθιά απήχηση σε μένα. Η εξερεύνηση της διονυσιακής, αρχέγονης και ενστικτώδους δύναμης μου μίλησε σε μια εποχή που αναζητούσα μια νέα καλλιτεχνική γλώσσα για να εκφράσω τις εντάσεις μέσα μου. Με αυτή την έννοια, ο Νίτσε με βοήθησε να βρω μια βαθύτερη κατανόηση για τα μυστήρια της ανθρωπίνης ύπαρξης».

Από την άλλη ο Καζαντζάκης έχει γράψει για τον Νίτσε:

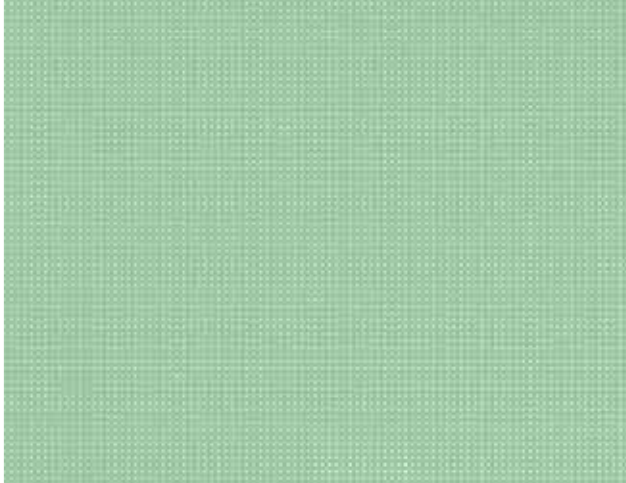
«...αυτός ο φλογερός, αιματωμένος, μεγάλος πολεμιστής που με τάισε λιονταρίσια τροφή στην πιο κρίσιμη, την πιο πεινασμένη στιγμή της νιότης μου...»

Ο Καζαντζάκης ασχολείται συχνά με την ένταση μεταξύ τάξης και χάους, λογικής και ενστίκτου, την οποία διερευνά ο Νίτσε στη Γέννηση της τραγωδίας. Ειδικότερα, οι απολλώνιες (τάξη, σαφήνεια, λόγος) και διονυσιακές (χάος, πάθος, ένστικτο) δυνάμεις στο έργο του Νίτσε, αντικατοπτρίζονται στους χαρακτήρες και τα θέματα του Καζαντζάκη. Για παράδειγμα, ο Καζαντζάκης συχνά αντιπαραθέτει την ορθολογική, πνευματική προσπάθεια (απολλώνια) με ένα άγριο, υπαρξιακό πάθος (διονυσιακό) σε έργα όπως ο *Ζορμπάς* και η *Ασκητική*, στην οποία επιπλέον γράφει για την αναγκαιότητα αντιμετώπισης του πόνου και την τραγική πλευρά της ύπαρξης.

Η επιρροή του Hermann Hesse στο κλίμα που οδήγησε στην εξέγερση της νεολαίας στην Αμερική με αφορμή μόνο τον πόλεμο στο Βιετνάμ και στις διαδηλώσεις του Μάη του 1968 στη Γαλλία ήταν σημαντική. Η εξερεύνηση της ατομικότητας, της πνευματικής αυτοπραγμάτωσης και της κριτικής της σύγχρονης, γραφειοκρατικής κοινωνίας συγχρονιζόταν με την επιθυμία της νεότερης γενιάς για πολιτιστική και κοινωνική επανάσταση. Προφανώς ο Hesse δεν πρόλαβε να τα δει όλα αυτά και να συμμετάσχει στα πολιτικά κινήματα της εποχής, όπως εξάλλου κι ο Camus του οποίου επίσης οι φιλοσοφικές ιδέες και το έργο, επηρέασαν βαθιά τον Γαλλικό Μάη και συνέβαλαν στα ευρύτερα ρεύματα αντικουλτούρας και επανάστασης της διάνοησης που τροφοδότησαν τις διαμαρτυρίες και την απόρριψη των κοινωνικών κανόνων. Η έμφαση αυτών των μεγάλων δημιουργών στη σημασία της προσωπικής ελευθερίας, η αναζήτηση της αυθεντικότητας και η κριτική ενός άψυχου, μηχανοποιημένου κόσμου παρείχε ένα φιλοσοφικό υπόβαθρο για όσους αναζητούσαν μια βαθύτερη, πιο ουσιαστική μορφή επανάστασης.

ΠΑΡΑΝΟΗ

bio

ΣΙΝΤΑΡΤΑ

Είσαι το άτομο που πρέπει να αποφασίσεις.

Τη γνώση μπορείς να τη διδάξεις. Τη σοφία, όμως, όχι. Τη σοφία μπορείς να τη βρεις, να τη ζήσεις, να στηριχτείς πάνω της, να κάνεις θαύματα μ' αυτή. Μα να την πεις και να τη διδάξεις είναι αδύνατον.

“Ψάχνω” θα πει: έχω στόχο. Αλλά “βρίσκω” θα πει: είμαι ελεύθερος, είμαι ανοιχτός, δεν είμαι δεμένος με κανέναν στόχο.

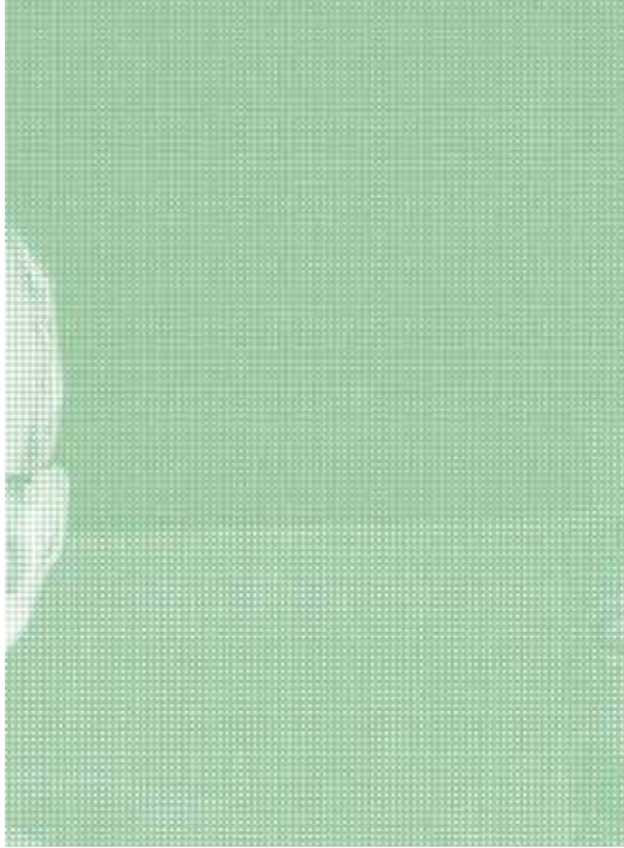
Κανένα δικαίωμα δεν έχω να κρίνω τη ζωή των άλλων! Μόνο για μένα, για λογαριασμό μου μόνο πρέπει να κρίνω, να επιλέγω, ν' απορρίπτω.

Έχουμε μάθει πολλά, Σιντάρτα, μας μένουν πολλά ακόμα να μάθουμε. Δεν κάνουμε κύκλους, ανεβαίνουμε. Γιατί οι κύκλοι είναι σπείρα, κι εμείς έχουμε ανέβει μερικά σκαλιά.

Προχώρα! Αυτός είναι ο προορισμός σου!

Αυτό είναι η αιτία που συνεχίζω την πορεία μου – όχι για ν' αναζητήσω μια άλλη, καλύτερη διδαχή, αφού ξέρω ότι καμιά καλύτερη δεν υπάρχει· αλλά για ν' αφήσω πίσω μου όλες τις διδαχές κι όλους τους δασκάλους, και ή να φτάσω μόνος μου στον σκοπό μου ή να πεθάνω.

Οι άνθρωποι, Κάμαλα, είναι σαν το φύλλο που πέφτει, ταλαντεύεται, στροβιλίζεται στον αέρα, αιωρείται και πέφτει. Κάποιοι άλλοι, όμως, κάποιοι λίγοι, είναι σαν άστρα: Ακολουθούν σταθερά την τροχιά τους, οι άνεμοι δεν τους φτάνουν, έχουν μέσα τους τον νόμο και τον δρόμο τους.

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ HESSE...

FOTO MARTIN HESSE © MARTIN HESSE ERBEN

ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ

Ήξερα ότι το μεγαλύτερο πράγμα στη ζωή είναι να αγαπάς και να σε αγαπούν, αλλά ήξερα επίσης ότι δεν είναι αρκετό.

Μια και μέσα μας δεν ανθίζει τίποτα χαρούμενο, ας προσφέρουμε τουλάχιστον κάτι όμορφο στους ανθρώπους, κάτι που θα κάνει ακόμη και τους χοντρόπετσους να καταλάβουν, έστω και προς στιγμήν, ότι η ζωή δεν είναι απλώς και μόνο κάτι επιφανειακό. Αφού δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι σωστό για τον εαυτό μας, τυραννιόμαστε προκειμένου να νιώσουν οι άλλοι την αξόδυνη δύναμή μας.

Οι άνθρωποι διεκδικούν με διάφορους περίεργους τρόπους δικαιώματα από κάποιον που το όνομά του είναι γνωστό, δεν διακρίνουν διαφορά ανάμεσα σε ένα παιδί-θαύμα, σε έναν συνθέτη, έναν ποιητή ή έναν ληστή και δολοφόνο.

Και το έργο μου, αυτό για το οποίο ζούσα και που περίμενα να δώσει νόημα στη ζωή μου, μήπως δεν ήταν παρά κυνήγι σκιών και πύργοι χτισμένοι στα σύννεφα;

Αν αυτό είναι έρωτας, βαναυσότητα από τη μια και εξευτελισμός από την άλλη, τότε καλύτερα να ζήσει κανείς χωρίς έρωτα.

ΚΝΟΥΛΠ

Ο πλανόβιος μπορεί να είναι τραχύς ή τρυφερός, επιδέξιος ή μπουνταλάς, γενναίος ή ντροπαλός, στο βάθος της καρδιάς του, όμως, είναι πάντα παιδί, αναβιώνει διαρκώς την πρώτη μέρα του κόσμου.

Το πιο όμορφο είναι πάντα αυτό που, εκτός από ευχαρίστηση, μας προκαλεί και κάτι σαν θλίψη ή φόβο.

Δεν είχα βιώσει ακόμη την οδύνη που εμφιλοχωρεί σε κάθε ανθρώπινη σχέση και δεν γνώριζα ακόμη ότι ανάμεσα σε δυο ανθρώπους, όσο στενά συνδεδεμένοι κι αν είναι, χάσκει πάντα μια άβυσσος που μόνο η αγάπη μπορεί τότε τότε να τη γεφυρώσει προσωρινά.

Ο πατέρας μπορεί να κληροδοτήσει στο παιδί του τη μύτη του και τα μάτια του, ίσως ακόμη και την εξυπνάδα του, όμως όχι την ψυχή του. Αυτή είναι διαφορετική σε κάθε άνθρωπο.

Κάθε άνθρωπος έχει τη δική του ιδιαίτερη, απαργνώριστη ψυχή. Μπορεί δύο άνθρωποι να πλησιάζουν ο ένας τον άλλο, μπορεί να μιλάνε μεταξύ τους και να έρχονται σε στενή επαφή. Αλλά οι ψυχές τους είναι σαν λουλούδια, καθεμιά ριζωμένη στη θέση της, και καμιά από τις δύο δεν μπορεί να μετακινηθεί προς την άλλη, ειδικά θα έπρεπε να αφήσει τις ρίζες της, κι αυτό δεν γίνεται.

